

# **NORÐAUSUTRVEGUR (85) HÓFASKARÐSLEIÐ BREYTING Á VEGLÍNU VIÐ KLAPPARÓS OG KATASTAÐI, NORÐURÞINGI**

## **Ákvörðun um matsskyldu**

### **NIÐURSTAÐA**

Það er niðurstaða Skipulagsstofnunar að umhverfisáhrif veglínu 165 liggi fyrir en þau séu að mestu hin sömu og af veglínu 150 sem fallist var á í úrskurði stofnunarinnar 3. ágúst 2005. Veglína 165 valdi þó heldur minni neikvæðum áhrifum á Katastöðum þar sem hún liggur fjær íbúðarhúsinu og spillir minna tünnum en veglína 150. Einnig fer hún á aðeins styttri kafla yfir hraun og á betri stað yfir Klapparós þar sem yrði lægri vegfylling. Framkvæmd samkvæmt veglínu 165 sé ekki líkleg til að hafa í för með sér umtalsverð umhverfisáhrif og skuli því ekki háð mati á umhverfisáhrifum.

Það er enn fremur niðurstaða Skipulagsstofnunar að veglína 162 kunnist að hafa í för með sér umtalsverð umhverfisáhrif. Framkvæmd samkvæmt veglínu 162 skuli því háð mati á umhverfisáhrifum. Niðurstaða Skipulagsstofnunar byggir á því að framkvæmdin muni einkum hafa áhrif á landslag, það er sjónræn áhrif, vegna skeringar í Borgarás og umfangsmikilla og hárra vegfyllinga út í Klapparós. Einnig verði áhrif á votlendi.

Skipulagsstofnun telur að í mati á umhverfisáhrifum veglínu 162 þurfi meðal annars að leggja áherslu á umfjöllun um frekari kosti í legu vegarins með tilliti til landnýtingar og sjónrænna áhrifa, á áhrifasvæði framkvæmdarinnar.

Samkvæmt 14. gr. laga nr. 106/2000 m.s.b. má kæra ákvörðun Skipulagsstofnunar til umhverfisráðherra. Kærufrestur er til 4. ágúst 2009.

30. júní 2009

## INNGANGUR

Pann 3. júní 2009 tilkynnti Vegagerðin fyrirhugaða breytingu á veglínu Norðausturvegar (85), Hófaskarðsleið, við Klapparós og Katastaði, Norðurþingi, til Skipulagsstofnunar samkvæmt 6. gr. laga um mat á umhverfisáhrifum nr. 106/2000 m.s.b. og lið 13a í 2. viðauka laganna.

Skipulagsstofnun leitaði álits Norðurþings, Fornleifaverndar ríkisins, Fiskistofu og Umhverfisstofnunar.

Umsagnir bárust frá Norðurþingi með bréfi dags. 25. júní 2009, Fornleifavernd ríkisins með bréfi dags. 25. júní 2009, Fiskistofu með bréfi dags. 24. júní 2009 og Umhverfisstofnun með bréfi dags. 24. júní 2009 Frekari upplýsingar bárust frá Vegagerðinni með bréfi dags. 29. júní 2009.

## FRAMLÖGÐ GÖGN FRAMKVÆMDARADILA

**Fyrirhuguð framkvæmd.** Lagt er til að gerð verði breyting á vesturenda fyrirhugaðs Norðausturvegar um Hófaskarð í Norðurþingi. Breytingin verði á 1,7 km kafla frá núverandi Norðausturvegi við Klapparós að fjárrétt í landi Katastaða. Breytingarnar eru gerðar í kjölfar dóms Hæstaréttar og til að fá veg sem veldur ekki meiri umhverfisspjöllum en veglína 150 sem kynnt var við mat á umhverfisáhrifum framkvæmdarinnar. Vegur samkvæmt nýrri veglínu, nr. 162, muni hafa í för með sér minni spjöll á jörðinni Katastöðum og hrauni en veglína 150 sem sýnd var á þessum kafla við mat á umhverfisáhrifum framkvæmdarinnar en mun hafa meiri sjónræn áhrif vegna skeringa í Borgarási og fyllinga sem ná út í Klapparós. Einnig er kynnt veglína 165 sem er minniháttar breyting á veglínu 150.

**Áhrif á núverandi landnotkun.** Fram kemur að veglína 162 liggja út í og yfir Klapparósinn og hafa áhrif á landslagið við ána. Einnig muni vegur eftir henni breyta útliti Borgaráss. Búast megi við að vegurinn verði meira áberandi í landslaginu en vegur eftir þeim veglínum sem kynntar voru við mat á umhverfisáhrifum framkvæmdarinnar. Skeringin í Borgarási muni blasa við þeim sem koma frá Kópaskeri. Vegagerðin telur að með góðum frágangi verði hægt að draga úr sjónrænum áhrifum framkvæmdarinnar. Veglína 165 liggur um 35 m fjær íbúðarhúsinu að Katastöðum, 125 m í stað 90 m, en veglína 150 og spillir einnig túnnum minna. Veglína 165 liggur hins vegar nær rétt við Katastaði.

**Fornleifar.** Við framkvæmd eftir veglínu 162 verði einni fornleif raskað, þ.e. NP-070:008, sem er varða. Í grennd við framkvæmdasvæðið sé önnur fornleif, NP-068:024, Kastalabré er var á Klapparóssnum um 310 m austan við þjóðveg, þar sem nú er rafstöð sem byggð var 1950. Rafstöðin er ekki í notkun og hefur svo verið í þó nokkur ár. Farvegur Klapparóssins sem víðast er frekar breiður, þrengist talsvert þar sem rafstöðin er. Rafstöðin er á norðurbakkanum en ekki sést til fornleifar. Fjarlægð frá framkvæmdasvæði að Kastalabré verður a.m.k. 15 m. Sótt verði um leyfi til Fornleifaverndar ríkisins um að fjarlægja vörðuna skv. 10. gr. þjóðminjalaga nr. 107/2001. Þess verður gætt að raska ekki bökkum Klapparóss í grennd við rafstöðina.

**Votlendi.** Við framkvæmd eftir veglínu 162 verður votlendi á austurbakka Klapparóss raskað á 270 m löngum kafla. Votlendið hefur að einhverju leyti myndast þegar rafstöðin við Kastalabré var byggð en þá myndaðist uppistöðulón í Klapparósi, ofan stíflunnar.

Framkvæmdin raskar 2 ha af votlendi. Vegagerðin mun standa fyrir endurheimt votlendis í stað þess sem tapast, í undirbúningi er að endurheimta votlendi að Sandi í Aðaldal og er miðað við að endurheimta þurfi 9,8 ha af votlendi vegna þess votlendis sem raskast. Vegur eftir veglínu 165 raskar örlítið meira votlendi en ef farin væri veglína 150.

**Vatnafar.** Veglínan 162 liggur út í Klapparós og yfir hann. Tryggt verður að vatn eigi áfram greiða leið um ána. Veglína 165 þverar Klapparós á betri stað en veglína 150.

## ÁLIT UMSAGNARAÐILA OG VIÐBRÖGÐ FRAMKVÆMDARAÐILA

**Almennt.** Norðurþing, Fornleifavernd ríkisins og Fiskistofa telja að framkvæmdin skuli ekki háð mati á umhverfisáhrifum.

Norðurþing telur að leið 150, sem liggur um tún og land jarðanna Katastaða og Presthóla og fast við húsvegg íbúðarhússins á Katastöðum spilli verulega nýtingarmöguleikum ábúenda Katastað og Presthóla og valdi einnig þó nokkrum umhverfisáhrifum á gervigígum. Í ljósi þess tekur sveitarstjórn Norðurþings jákvætt í hugmynd Vegagerðarinnna um að fara nýja leið þ.e. leið 162, þar sem hún er ekki í landi Brekku heldur í landi Katastað og Presthóla. Sú leið hafi hverfandi áhrif á nýtingu ábúenda á þeim jörðum en hafi vissulega í för með sér einhver umhverfisáhrif, en í ljósi aðstæðna sé það mat svetiarstjórnar að um skásta kostinn sé að ræða. Þess er getið að votlendi sem spillist hafi orðið til að mestu leyti af mannavöldum þegar rafstöðvarstífla var byggð fyrir margt löngu.

Vegagerðin gerir ekki athugasemdir við umsögn Norðurþings og aflað verði framkvæmdaleyfis hjá Norðurþingi áður en framkvæmdir hefjast í samræmi við 27. gr. Skipulags- og byggingarlaga nr. 73/1997.

Fornleifavernd ríkisins telur að fyrir liggja fullnægjandi upplýsingar um fornleifar á fyrirhuguðu framkvæmdasvæði veglína 162 og 165 og um áhrif framkvæmdarinnar á fornleifar. Minnt er á að sækja þarf um leyfi Fornleifaverndar ríkisins til að raska fornleifum, það er vörðu (NP-070:008) og mógröfum (NP-071:003) ef það verður talið nauðsynlegt.

Umhverfisstofnun telur að veglína 162 muni hafa talsverð neikvæð áhrif á landslag og votlendi. Hún muni valda verulegu raski í fallettu umhverfi, hafa talsverð neikvæð sjónræn áhrif í för með sér og að öllu samanlögðu sé um að ræða veglínu sem sé líkleg til hafa umtalsverð umhverfisáhrif í för með sér. Umhverfisstofnun telur að veglína 165 muni hafa talsverð neikvæð áhrif á hraun og gervigíga. Stofnunin telur að veglínur 150 og 165 séu það sambærilegar að ekki sé ástæða til að vegleið 165 fari í mat á umhverfisáhrifum. Stofnunin bendir á að samkvæmt 37. gr. laga nr. 44/1999 um náttúruvernd skuli forðast röskun eldhrauna og gervigíga eins og kostur er. Til að forðast röskun þessara jarðmyndana telur Umhverfisstofnun að leggja eigi áherslu á að nýta núverandi heimreið að Katastöðum eins og kostur er sem vegstæði tengingar Hófaskarðsleiðar við Norðausturveg. Þetta sé í samræmi við það álit Umhverfisstofnunar að nýta beri mannvirki sem fyrir eru ef þess er nokkur kostur í stað þess að taka nýtt land til mannvirkjagerðar. Heimreiðin liggur um sethjalla sem þegar hafi verið raskað vegna efnistöku. Slíkar jarðmyndanir henti að öllu jöfnu betur til vegagerðar þar sem flutningur efnis verði í lágmarki auk þess sem auðvelt sé að ganga frá ummerkjum sem fylgji mannvirkjagerð af því tagi sem hér um ræðir.

Vegagerðin gerir athugasemdir við þá skoðun Umhverfisstofnunar að líklegt sé að veglína 162 muni hafa umtalsverð umhverfisáhrif í för með sér. Vegagerðin telur að þegar liggi fyrir þau áhrif sem veglína 162 getur haft á umhverfið en þau komi fram í greinargerð Vegagerðarinnar frá júní 2009, auk þess sem rannsóknir voru gerðar á náttúrufari svæðisins þegar mat á umhverfisáhrifum vegna Hófaskarðsleiðar fór fram. Þrátt fyrir að sjónræn áhrif veglínur 162 verði meiri en sjónræn áhrif veglína 150 og 165, auk þess sem veglína 162 raskar meira votlendi en veglínur 150 og 165, telur Vegagerðin að veglína 162 muni hafa minni áhrif á umhverfið en veglínur 150 og 165. Veglína 162 raskar hvorki hrauni né gervígígum auk þess sem hún hefur minni áhrif á búskaparhætti á Katastöðum. Vegagerðin telur að hún sé ekki líkleg til að hafa umtalsverð umhverfisáhrif í för með sér.

Vegagerðin er sammála Umhverfisstofnun um að veglína 165 sé það sambærileg við veglínu 150 að ekki sé ástæða til að meta umhverfisáhrif hennar frekar. Vegagerðin er einnig sammála Umhverfisstofnun um að best væri að leggja nýjan Norðausturveg samkvæmt veglínu 141 sem fylgir heimreið að Katastöðum, í gegnum land Brekku á þessum kafla. Eftir samráð við ábúendur að Presthólum sem jafnframt eru eigendur Katastaða, er talið að samþykki þeirra muni fást fyrir veglínu 162. Vegagerðinni er óheimilt að leggja nýjan Norðausturveg um land Brekku eftir leið 141 samkvæmt áðurnefndum hæstaréttardómi og ekki verður farið um land Presthóla og Katastaða eftir leið 150 nema að undangengnu eignarnámi en fyrirsjáanleg eru málaferli verði sá valkostur valinn.

## NIÐURSTAÐA SKIPULAGSSTOFNUNAR

Um er að ræða breytingu á vesturenda fyrirhugaðs Norðausturvegar um Hófaskarð í Norðurþingi. Breytingin verður á 1,7 km löngum kafla frá núverandi Norðausturvegi við Klapparós að fjárrétt í landi Katastaða. Breytingin er gerð í kjölfar dóms Hæstaréttar og til þess að fá veg sem veldur ekki meiri umhverfisspjöllum en veglína 150 sem kynnt var við mat á umhverfisáhrifum framkvæmdarinnar árið 2005. Fram kemur í tilkynningu framkvæmdaraðila að hann hafi skoðað ýmsar veglínur á 2 km kafla næst Norðausturvegi, án þess að þeim sé lýst í tilkynningunni, en niðurstaða Vegagerðarinnar er sú að leggja fram veglínur 162 og 165.

Framkvæmdin er tilkynningarskyld til ákvörðunar um matsskyldu samkvæmt 6. gr. og lið 13a í 2. viðauka í lögum um mat á umhverfisáhrifum nr. 106/2000 m.s.b.

Skipulagsstofnun telur framkvæmdakosti sem kynntir eru, þ.e. veglínur 162 og 165, falla báða innan þess svæðis sem matsskýrsla vegna veglína 140, 141 og 150 og úrskurður stofnunarinnar frá 3. ágúst 2005 náði til. Í úrskurðinum var engin veglínanna, 140, 141 og 150, talin kunna að hafa umtalsverð umhverfisáhrif en þar segir m.a.: „*Skipulagsstofnun telur veg samkvæmt leið 141 vera álitlegastan með tilliti til áhrifa á jarðmyndanir á 1. áfanga næst núverandi vegi til Raufarhafnar. Þar ræður mestu að efnisþörf fyrir leið 150 er mun meiri og sú leið fer yfir mishæðir í landi sem gera veginn mun meira áberandi.*“

Skipulagsstofnun telur að umhverfisáhrif veglínur 165 liggi fyrir en þau séu að mestu hin sömu og af veglínu 150 sem fallist var á í fyrrgreindum úrskurði stofnunarinnar. Veglína 165 valdi þó heldur minni neikvæðum áhrifum á Katastöðum þar sem hún liggur fjær íbúðarhúsinu og spillir minna túnum en veglína 150. Einnig fer hún á aðeins styttri kafla yfir hraun og á betri stað yfir Klapparós þar sem yrði lægri vegfylling.

Skipulagsstofnun tekur undir niðurstöðu umsagnar Umhverfisstofnunar og telur að veglína 162 kunni að hafa talsverð neikvæð áhrif á landslag, valda verulegu raski og hafa talsverð neikvæð sjónræn áhrif í för með sér.

Skipulagsstofnun bendir á markmið laga, nr. 106/2000, um mat á umhverfisáhrifum sem meðal annars fela í sér að stuðla að samvinnu aðila sem hagsmuna eiga að gæta og tryggja aðkomu almennings. Kynning á veglínu 162 hefur ekki hlotið kynningu líkt og aðrar veglínur sem Vegagerðin hefur áður lagt fram á umræddu svæði. Þar sem ekki liggur fyrir aðalskipulag hefur veglína 162 ekki heldur fengið opinbera umfjöllun samkvæmt Skipulags- og byggingarlögum, þar sem aðkoma almennings væri einnig tryggð.

Í samræmi við 6. gr. laga um mat á umhverfisáhrifum nr. 106/2000 m.s.b. hefur Skipulagsstofnun farið yfir þau gögn sem lögð voru fram af hálfu Vegagerðarinnar við tilkynningu, umsagnir og viðbrögð framkvæmdaraðila vegna þeirra. Á grundvelli þessara gagna er það niðurstaða Skipulagsstofnunar að fyrirhuguð breyting á veglínu Norðausturvegar (85), Hófaskarðsleið, við Klapparós og Katastaði, Norðurþingi samkvæmt veglínu 165 sé ekki líkleg til að hafa í för með sér umtalsverð umhverfisáhrif og skuli því ekki háð mati á umhverfisáhrifum. Það er einnig niðurstaða Skipulagsstofnunar að breyting samkvæmt veglínun 162 muni hafa talsverð neikvæð umhverfisáhrif og kunni þau að verða umtalsverð. Framkvæmd samkvæmt veglínu 162 skuli því háð mati á umhverfisáhrifum. Niðurstaða Skipulagsstofnunar byggir á því að framkvæmdin muni einkum hafa áhrif á landslag, það er sjónræn áhrif, vegna skeringar í Borgarás og umfangsmikilla og hárra vegfyllinga út í Klapparós. Einnig verða áhrif á votlendi.

Skipulagsstofnun telur að í mati á umhverfisáhrifum veglínu 162 þurfi meðal annars að leggja áherslu á umfjöllun um frekari kosti í legu vegarins með tilliti til landnýtingar og sjónrænna áhrifa, á áhrifasvæði framkvæmdarinnar.

Einnig vísast til eftirfarandi atriða sem tilgreind eru í 3. viðauka með lögum nr. 106/2000 um mat á umhverfisáhrifum m.s.br.:

- Eðli framkvæmdar, einkum m. t. t. stærðar og umfangs fyrirhugaðra framkvæmda.
- Staðsetningu framkvæmdar, þ.e. hversu viðkvæm þau svæði eru sem líklegt er að framkvæmd hafi áhrif á m.t.t. iii liðar c 2 tl. viðaukans, þ.e. svæða innan 100 m fjarlægðar frá fornleifum sem njóta verndar samkvæmt lögum um þjóðminjalögum.
- Álagsþols náttúrunnar, einkum með tilliti til iv liðar a 2. tl viðaukans þ.e. votlendissvæða.
- Eiginleika hugsanlegra áhrifa framkvæmdar, einkum með tilliti til liðar i í 3. tl. viðaukans, þ.e. umfangs umhverfisáhrifa á það svæði, sem ætla má að verði fyrir áhrifum og iv liðar 3. tl. um óafturkræfni áhrifa.

Samkvæmt 14. gr. laga nr. 106/2000 m.s.b. má kæra ákvörðun Skipulagsstofnunar til umhverfisráðherra. Kærufrestur er til 4. ágúst 2009.

Rut Kristinsdóttir

Þóroddur F. Þóroddsson